

CINTA ARASA

PARAULES,
FLORS

I PÓLVORA

I

15 d'octubre del 1923

–L'amor em fa fàstic!

La Mercè havia estat escrivint unes quantes hores en una llibreta blava. La hi havia dut el pare de la feina, era un llibre de comptes vell on ella hi mig escrivia un diari, de vegades de les coses que li passaven, però també de les que volia que li passessin, de les que somiava i no sabia si mai li arribarien a passar, i també històries que s'inventava. Aquella frase, «l'amor em fa fàstic», era l'última que hi havia escrit.

Va estar-se una estona allà, asseguda a la cadira de la seva habitació, recolzada a l'escriptori, amb les mans sobre el quadern, que acabava de tancar, sense poder-se moure. No sabia què fer, ni tan sols sabia

què pensar, però sobretot, no es podia moure, com si li hagués caigut al damunt una llosa immensa.

Va desitjar tenir cinc anys un altre cop i tornar a anar corrent pel passadís de casa, llançar-se als braços de l'avi, que l'agafaria al vol, la faria girar i li diria: «La meva princesa del Putxet!». Després, tots dos sortirien al jardí i mirarien si les flors havien crescut durant el dia. I quan es fes de nit ell la duria fins a la seva habitació i l'ajudaria a enfilar-se al llit, al seu llit de petita, que era molt alt perquè tenia tres matalassos, i li xiuxiuejaria: «Ai, quina sort! No tenim la princesa del pèsol, tenim la princesa del Putxet, que és més bonica, encara, però tan llepafils com la del pèsol!».

I l'acotxaria abans d'apagar-li el llum, abans de desitjar-li bona nit per darrer cop, després d'explicar-li un conte i de fer-li un petó al cap, i li asseguraria que no, que de monstres, res de res: ni sota el llit, ni darrere la porta, ni a dins de l'armari.

Mai no havia dormit tan bé, tan segura, tan tranquil·la com quan era petita. Però l'avi havia mort dos anys enrere, ella acabava de fer-ne quinze, ja feia molt de temps que era massa gran perquè la fessin girar a pes de braços, i ningú no li explicava contes abans d'anar a dormir.

Ara mateix aniria cap a l'adrogueria del senyor Ermengol, a dalt de tot del carrer Verdi, i li plantaria un parell de plantofades a en Pep. Sí, és el que es mereixia.

En Pep era l'aprenent del senyor Ermengol. Feia uns sis mesos que havia arribat a Barcelona, des de La Ràpita, a l'Ebre, per treballar-hi. La Mercè l'odiava, perquè era un fatxenda i es creia molt llest i molt ben plantat, però era un pocavergonya, un talòs i un bori-not. Bé, havia de reconèixer que potser una mica ben plantat sí que ho era, amb aquella grenya negra que li queia davant dels ulls, fosquíssims, ametllats, com dos traus fets amb un ganivet esmolat per sota del front, zas, zas. Uns ulls que, n'estava convençuda, hi veien més que els ulls de la resta de persones. La seva veu era inconfusible. Per l'accent, però també perquè la tenia d'un to molt fort i, a més, parlava una mica com parlarien les serps si les serps parlessin, allargassant les essés. La Mercè pensava que allò li passava perquè se li escapava l'aire entre les dues dents del davant, que tenia molt separades. «Bon dia, sssenyoireta Merccccè. Què li darem, avui, cara bonica?».

Sí, sí, sempre amb aquella mirada trapella, li deia cara bonica, o clavellinera, o flor de l'ametller, o Creu del Nord, i allò de Creu del Nord sí que la tenia una mica intrigada... Mai abans no li ho havia sentit dir a ningú. I, després, li feia tot de bromes amb la pesada de les coses, i amb el canvi, i ella no sabia mai com se l'havia de prendre. I quan marxava, encara que ja hagués començat a servir algú altre, li picava l'ullet: «Adeu, cara bonica...». I li feia aquella rialleta que li deixava al descobert les dues pales separades, que

li recordaven les del Canigó, el ruquet del senyor Ràfols, que anava arreplegant cartons pel barri.

Ai no, ara potser n'havia fet un gra massa... No podia comparar en Pep amb un ruc, però és que, realment, de vegades, semblava que s'ho mereixés, perquè la treia de polleguera. A més, el Canigó era un ruquet preciós... Tampoc no era tan dolent comparar una persona amb el Canigó. De fet, segur que el Canigó era més llest que moltes persones, que en Pep segur, perquè era ben bé un poca-solta.

I aquell to de veu tan fort? De vegades el senyor Ermengol li feia cridar les ofertes del dia a plens pulmons, i a fe de Déu que se'l sentia des de tot el barri, i semblava que ell n'estigués ben cofoi. «Què li ssembla, flor de l'ametller? Així em faig essscoltar!»

L'altre dia, quan li ho explicava a la Bàrbara, una antiga companya d'escola que feia d'aprenent de modista, això, que en Pep es passava de llest –mentre li prenia les mides per arreglar-li l'abric d'hivern de la mare–, ella li va respondre:

–Ai, nena, doncs si tant et treu de polleguera, ves a l'adroguer del carrer del Montseny. Anava a escola amb el meu pare, és de fiar, de fiar de debò. Sempre em fa bona pesada.

Li va dir que sí, és clar, què li havia de dir, però és que la Bàrbara no s'adona de res...

Bé, de què se n'ha d'adonar, la Bàrbara? A ella, en Pep no li agrada gens, però gens, gens...

I si només hi hagués en Pep, en dansa... Però és que també hi havia l'oncle Joan. L'oncle Joan eren figures d'un altre paner. Com havia pogut canviar tant, l'oncle Joan? Bé, en realitat, potser no és que hagués canviat. De fet, la Mercè no ho podia dir, si havia canviat molt o poc o gens perquè abans només el coneixia per carta, per les cartes que s'escrivien mentre ell era a Buenos Aires, a l'altra punta de món... Se n'hi va anar que la Mercè era una criatura i per això, per a ella, sempre havia sigut el tio *americano*. N'havia tornat, d'Amèrica, feia prop de dos anys, poc abans que morís l'avi, poc abans que tot canviés... Perquè feia dos anys que tot havia canviat per a la Mercè.

De vegades estava molt contenta de trobar-se en Joan pel passadís de casa, de sopar-hi, de sortir-hi als vespres, passejar fins al carrer Gran i tornar cap a casa, a poc a poc, sentint els grills a l'estiu, amb les galtes i el nas vermells a l'hivern. Altres vegades desitjava amb totes les seves forces que s'hagués quedat per sempre a Buenos Aires i no n'hagués tornat mai més, i que ella només l'hagués conegut per aquelles cartes que li escrivia, amb la lletra endreçada.

Mentre la Mercè donava voltes a l'assumpte de l'oncle Joan i a l'assumpte d'en Pep, a qui no es treia del pensament de cap manera, ara odiant-lo a mort, ara pensant que és un tòtil però és que té uns ulls... I quan em diu cara bonica... Aix!... Des de la cuina la mare li va deixar anar un crit:

–Mercè, que són per avui, les mongetes, eh?

Era un no parar... Des que havia deixat l'escola ja feia uns anys, en emmalaltir l'avi, era com una minyona de casa, perquè de minyona, és clar, no en tenien, i la mare i ella planxaven, fregaven, cosien, anaven a comprar i cuinaven... Arribava als vespres baldada. I només faltava l'oncle Joan, que es veu que a Amèrica s'havia acostumat a la vida dels senyors, i havia de dur les camises ben emmidonades. Ah, i no dormia si no era en llençols que haguessin estat planxats com Déu mana. Quantes vegades li ho havia sentit a dir? «Llençols planxats com Déu mana!» I ja tens la mare i ella planxa que planxaràs.

Sort que encara tenia les flors i els llibres. Sempre ho havia pensat... Era ben curiós que, tant quan s'estava al jardí amb les seves flors com quan llegia o escrivia, semblava que el temps s'esfumés. No se n'adonava i ja tenia la mare cridant-la per fer alguna cosa que, oh sorpresa, mai no podia esperar. En canvi, quan havia de feinejar a casa, sobretot quan li tocava planxar, «renoi, se'm socarrima la camisa de l'oncle Joan», el temps no li passava de cap manera.

Encara no havia sortit de la seva habitació que la mare hi va tornar:

–Merceeeeeeeè, les mongeteeeeeeeees!

Sabia que no podia allargar-ho més i es va aixecar de la cadira, va sortir de l'habitació i va enfilejar el passadís, a poc a poc (sembla que t'enviïn a buscar

la mort, li cridaria la mare en qualsevol moment, com si la sentís. Sempre li deia allò quan ella feia les coses a poc a poc, com si no entengués que hi ha dies que només pots fer les coses a poc a poc... i punt), i va començar a avançar imitant les passes lentes i elegants que havia vist fer a les senyores que sortien del Liceu les nits d'estrena, amb aquells vestits llargs i aquelles joies que els lluien al coll, a les orelles i als canells. Com li agradaria lluir un d'aquells vestits, i caminar d'aquella manera pel Liceu..., o no, millor al cinema, però al cinema no hi anava ningú, vestit d'aquella manera, llevat de les artistes que sortien a les pel·lícules, és clar... Però havia de ser realista, ella no era cap actriu de cinema i, al capdavant, poques vegades hi podia anar, al cinema, perquè era força car... Bé, doncs s'imaginaria que anava al teatre. El teatre no li agradava tant com el cinema. Al cinema tot era com més de veritat, encara que veiessis els actors i les actrius en una pantalla. Al teatre, els tenies a dos pams, si volies, però tot era de cartó pedra, les cases, i els carrers, i fins i tot els arbres i les flors. Però bé, s'imaginaria que caminava pel passadís de casa seva no pas per anar a rentar les mongetes per al sopar, sinó per anar al teatre. I faria les passes amb parsimònia, perquè se li veiés millor el caient del vestit llarg. Sí, així, ara el peu dret, i en diagonal l'esquerre..., com si en lloc de la bata d'anar per casa de quadres roses descolorits dugués un vestit llarg

amb una mica de cua, cobert de lluentons d'atzabeja. Seria com aquell que no sé qui li havia deixat a la mare per anar a una nit d'estrena, anys enrere, encara que l'estrena fos la del teatre de l'Ateneu del barri i els actors, les actrius i el públic els seus veïns i veïnes.

Sí, a la mare li agradava molt, anar al teatre, i també fer d'actriu. Sempre que podia. Sobretot li agradaven els papers que la convertien en una dama distingida, elegant... No sabia quan començarien a preparar la propera obra, a l'Ateneu, que seria *Els pastorets*, és clar, perquè no quedava gaire per a Nadal. Ara, que havia sentit a dir que el general de Catalunya, que es veu que s'havia fet general de tot arreu, volia prohibir algunes obres de teatre en català. I també llibres i revistes...

—I si poguessin, també les converses dins de casa!

L'avi ja no hi era, per sort, i no podia veure els estirabots d'aquell general que havia anat de Barcelona a Madrid a prendre el poder, es veu, de bracet del rei; però si hi hagués estat, segur que hauria dit aquella frase, entre renecs i marededeus, perquè sempre la deia quan a algun dels que manaven li rebrotava la mania de prohibir, prohibir i prohibir. Pobre avi...

A mig passadís, la Mercè va haver d'alçar una mica la barbata per intentar que una llàgrima tossuda no li ragés galta avall. No ho podia evitar i, moltes vegades, en pensar en l'avi, li venia el plor. S'havia quedat plantada allà al mig, sense gosar fer cap passa

més, sense recordar que, només uns segons enrere, havia imitat les passes de les senyores elegants que porten vestits de lluentons.

De sobte, va sentir el soroll del reixat del jardí i, al cap d'un moment, el de la porta de casa obrint-se. Acte seguit, el pare entrant-hi i cridant la mare amb la veu esquerdada, com si en parlar li faltés l'aire:

—Montserrat, Montserrat! No ens en sortirem, ja t'ho dic, que no ens en sortirem!

Quan la mare i ella van fer cap al rebedor, van veure el pare amb la cara ben vermella i tot suat, encara que l'airet dels vespres d'aquell octubre ja feia dies que era fred. Totes dues amb el cor encongit, fent càbales sobre què podia haver passat, se li van plantar al davant. Ell, que s'havia assegut en una banqueta de l'entrada de casa, es descordava els botons de la camisa i s'afluixava el nus de la corbata, sense deixar de fer que no amb el cap.

—T'ho dic, Montserrat: o ens organitzem i fem alguna cosa, o d'aquí un temps no hi serem, per explicar-ho. Tot s'està posant molt negre, molt negre. Patexo molt, i no hi ha ningú per protegir-nos. Ningú!

Quan es va haver recuperat una mica, els va dir que venia de l'Ateneu. S'hi havia arribat en sortir de la feina per veure com anaven els preparatius de la revista literària del mes de novembre. Però s'ho havia trobat tot com si hi haguessin entrat a robar una colla de lladres. I la impremta, asclada. A dins, tres

o quatre socis i en Freixes, el president, en un racó, amb l'ensurt a dins, li havien explicat que havien vingut un grup de soldats a mata-degolla, a dir-los que l'activitat de l'Ateneu quedava clausurada per ordre del general Primo de Rivera i en compliment del Reial Decret del 18 de setembre.

Abans de marxar, un dels soldats havia donat ordre a un operari que els acompanyava que arrenqués la senyera de la porta de l'Ateneu. Havia estat prohibida pel mateix reial decret, es veu que havien puntualitzat abans de marxar entre visques al rei i a la unitat de la pàtria.

La Mercè i els seus pares es van quedar capcots al rebedor, en silenci; un silenci ple de pors i de mals auguris.